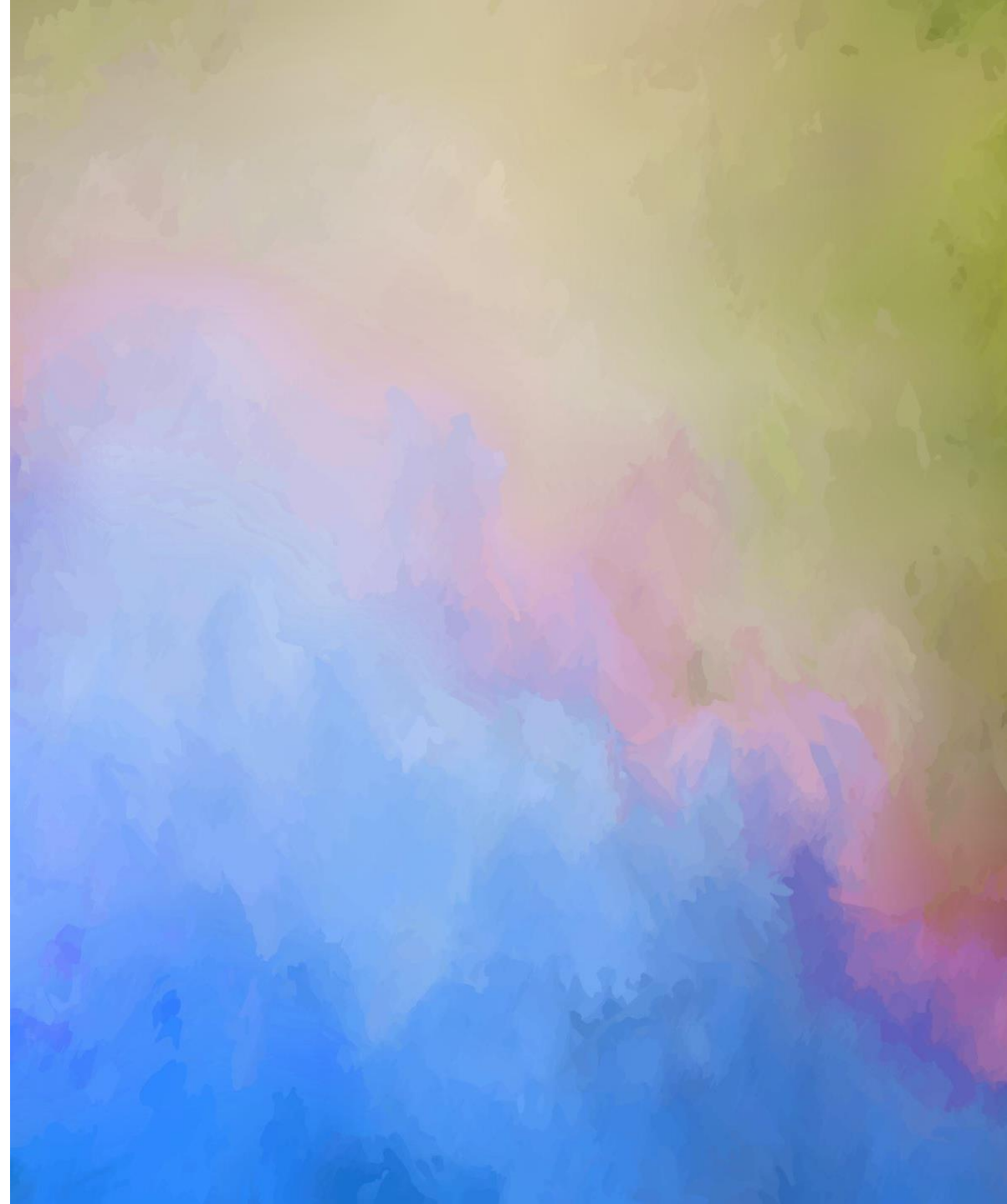

LUUMÄEN VARHAISKASVATUKSEN JA ESIOPETUKSEN TASA-ARVO- JA YHDENVERTAISUUSSUUNNITELMA

Sivistys- ja hyvinvointilautakunta 13.5.2025

JOHDANTO

- 1.6.2023 alkaen varhaiskasvatusta velvoittaa toiminnalliseen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitteluun **laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta** (609/1986) ja **yhdenvertaisuuslaki** (1325/2014).
- **Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden** (2022) mukaan henkilöstön tulee pohtia, miten esimerkiksi kieleen, etnisyyteen, katsomukseen, vammaisuuteen, sukupuoleen ja sen moninaisuuteen liittyvät asenteet näkyvät puheissa, eleissä, teoissa ja toimintatavoissa. On tärkeää tunnistaa lasten keskinäisten kohtaamisten eriarvoistavia piirteitä sekä puuttua niihin hienotunteisesti ja johdonmukaisesti. Myönteisellä ja kannustavalla vuorovaikutuksella tuetaan lapsen oman identiteetin ja itsetunnon kehitystä.
- Varhaiskasvatuksen tulee olla sukupuolisensitiivistä ja henkilöstön tulee rohkaista lapsia tekemään valintoja riippumatta sukupuolesta, syntyperästä, kulttuuritaustasta tai muihin ominaisuuksiin sidotuista stereotyyppisistä rooleista ja ennakko-odotuksista. Henkilöstön tehtävä on turvata leikin edellytykset inklusiivisten periaatteiden mukaisesti, ohjata leikkiä sopivalla tavalla ja huolehtia siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus olla osallisena yhteisissä leikeissä omien taitojensa ja valmiuksiensa mukaisesti.

LAINSÄÄDÄNNÖLLINEN PERUSTA

- **Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta** (609/1986) eli niin kutsuttu **tasa-arvolaki** velvoittaa varhaiskasvatuksen järjestäjiä ja palveluntuottajia ennaltaehkäisemään sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin ja sukupuolen ilmaisuun perustuvaa syrjintää tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti.
- **Yhdenvertaisuuslaki** (1325/2014) edistää yhdenvertaisuutta ja ehkäisee syrjintää sekä tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeusturvaa. Laki velvoittaa varhaiskasvatuksen järjestäjän ja palveluntuottajan arvioimaan, miten sen toiminta vaikuttaa eri väestöryhmiin, miten yhdenvertaisuus toteutuu sen toiminnassa ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi.
- **Suomen perustuslain** (731/1999) mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti.
- **Varhaiskasvatuslaissa** (540/2018) korostetaan, että kaikille lapsille tulee luoda yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia, edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä tukea lasten kasvua toisten kunnioittamiseen.
- Lisäksi tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelua ohjaavat **YK:n lapsen oikeuksien sopimus** (1991), **Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet** (2014) sekä **Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet** (2022).

LUUMÄELLÄ

- Luumäellä varhaiskasvatusta ohjaa valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman arvopohja. Meillä lähtökohtana on toisen ihmisen kunnioittaminen ja arvostaminen. Oikeudenmukaiseen ja tasa-arvoiseen kohteluun kuuluvat esimerkiksi tasavertaisuus, syrjinnän ja suosimisen estäminen, kuulluksi ja huomatuksi tuleminen ja oikeus selvittää ristiriidat.
- Lasta tuetaan toimimaan itsenäisenä ja toiset huomioon ottavana ryhmän jäsenenä. Lapsi kohdataan arvokkaana omana persoonana, häntä kuullaan ja hänen mielipiteitään arvostetaan. Lapselle taataan turvallinen, psyykkinen, fyysinen ja sosiaalinen kasvuympäristö.

TOIMINNALLINEN TASA-ARVO- JA YHDENVERTAISUUSSUUNNITELMA

- Varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin kehittämiseen kuuluu tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmien prosessi tulee kytkeä muuhun varhaiskasvatuksen pedagogiseen suunnitteluun. Lisäksi on hyvä huomioda, että tasa-arvo ja yhdenvertaisuus on osa varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mainitsemista inklusiivisista periaatteista.
- Toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelu on jatkuva prosessi. Työtä tehdään systemaattisesti selvittäen, kehittäen ja arvioiden vuoden tai maksimissaan kolmen vuoden syklissä.

Toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelun prosessi varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa

Kehittämiskohteiden toimenpiteet, aikataulu ja vastuu

Kehittämis- kohteet:	Toimenpiteet 1v 2023-2024	Vastuu	Toimenpiteet 1v 2024-2025	Vastuu	Toimenpiteet 1v 2025-2026	Vastuu
Leikkiympäristöjen kehittäminen yhdessä lasten ja henkilökunnan kanssa.	Leikkiympäristöjen havainnointi	Koko henkilöstö	Leikkiympäristöjen uudelleensijoittelu saatujen havaintojen perusteella.	Koko henkilöstö		
	Leikkiympäristöjen muokkaaminen	Tiimit	Ryhmät kartoittavat ryhmissä olevat lelut ja kartoittavat leikkipisteiden toimivuutta. Tehtäviä tiimeittäin.	Tiimit		
	Keskustelu ja ryhmätyöskentely suunnittelu- ja kehittämispäivissä ja työilloissa	Päiväkodinjohtaja, veo	Keskustelu ja ryhmätyöskentely suunnittelu- ja kehittämispäivissä ja työilloissa	Päiväkodinjohtaja, veo		

KIUSAAMISEN EHKÄISYN JA PUUTTUMISEN SUUNNITELMA

Tavoitteena on

- ♥ Lisätä edelleen henkilökunnan tietosuutta kiusaamisesta
- ♥ Auttaa huomaamaan ja ennaltaehkäisemään kiusaamista
- ♥ Vaikuttaa kiusaamiseen liittyviin asenteisiin
- ♥ Koko työyhteisö tietää, miten toimitaan ja osaa perustella toimintansa
- ♥ Tehdä työstä johdonmukaista ja tuloksellisempaa
- ♥ Helpottaa työn arviointia
- ♥ Parantaa lasten välisiä suhteita ja ryhmädynamiikkaa
- ♥ Helpottaa vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä ristiriitatilanteissa

Lapsella on oikeus suojaan fyysistä ja psyykkistä väkivaltaa vastaan. Kaikilla lapsilla on samat oikeudet ja he ovat samanarvoisia, eikä ketään saa syrjiä. (YK:n lasten oikeuksien yleissopimus artikla 2, 19).

Varhaiskasvatuksessa pidetään huolta koko yhteisön fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Lapsella on oikeus saada lohdutusta sitä tarvitessaan. Varhaiskasvatuksessa ei sallita kiusaamista, väkivaltaa eikä häirintää. Kiusaaminen tunnistetaan, siihen puututaan ja sitä ehkäistään tietoisesti ja suunnitelmallisesti. Lasten kanssa opetellaan tunnistamaan ja ratkaisemaan ristiriitoja rakentavasti.

Häirintä-, kiusaamis- tai väkivaltatilanteista keskustellaan lasten huoltajien kanssa ja etsitään yhdessä ratkaisuja. Turvallisuuden edistämiseen kuuluu myös tapaturmien suunnitelmallinen ehkäisy ja seuranta, turvallisuuskasvatus sekä tiloista ja välineistä huolehtiminen. Varhaiskasvatus edellyttää toimivaa ja sitoutunutta turvallisuuden johtamista sekä turvallisuusasiat hallitsevaa henkilöstöä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022)

KIUSAAMISEN EHKÄISYN KEINOJA

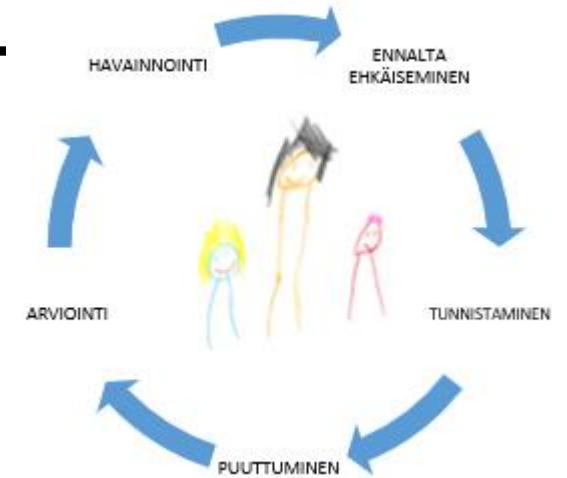
Kiusaamisen ehkäisy on vaikuttamista lapsiryhmän toimintaan, turvallisen ryhmän luomista, vuorovaikutustaitojen vahvistamista sekä toisten huomioimisen ja kunnioittamisen taitoja. Konfliktien ja riitojen oikeanlainen ratkaisu voidaan nähdä kiusaamisen ehkäisyssä. Tavoitteena on, ettei kiusaamista pääsisi syntymään.

Kiusaaminen koskee koko ryhmää, ei vain yhtä tai kahta lasta. Kiusaamisen ehkäisy ja siihen puuttuminen tuleekin nähdä laajemmin ja on tärkeää pyrkiä vaikuttamaan koko ryhmän toimintaan.

Kiusaamisen ehkäisy perustuu aikuisen omien asenteiden tarkistamiseen sekä ymmärrykseen siitä, että aikuinen itse vaikuttaa ilmiön olemassa oloon. Aikuisen toiminta ja valinnat voivat mahdollistaa kiusaamistilanteiden syntymistä ja ylläpitää niiden jatkumista. Aikuisen tehtävä on kantaa vastuu kiusaamistilanteista, niihin puuttumisesta sekä ennaltaehkäisystä.

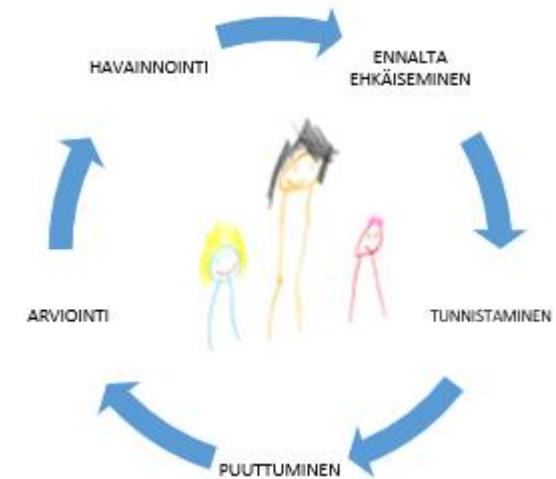
Keinoja arkeen:

- ♥ Turvallisen ilmapiirin luominen
- ♥ Sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen kehittäminen
- ♥ Torjutut lapset ja heidän tunnistaminen
- ♥ Aggressiivisesti käyttäytyvät lapset
- ♥ Syrjäänvetäytyvät ja ujut lapset
- ♥ Leikin havainnointi, ohjaaminen ja osallistuminen
- ♥ Tapa- ja moraalikasvatuksen liittäminen osaksi arkea
- ♥ Lapsen itsetunnon vahvistaminen
- ♥ Lasten osallisuuden tukeminen
- ♥ Tasa-arvon edistäminen

KEINOJA KIUSAAMISEN HUOMAAMISEEN JA TUNNISTAMISEEN

- ♥ Havainnoi ryhädynamiikkaa ja lasten välisiä kaverisuhteita.
- ♥ Luo luottamuksellinen suhde lapseen, ole turvallinen, lämmin ja johdonmukainen aikuinen
- ♥ Kuuntele lasta ja ota vakavasti lapsen puheet
- ♥ Rohkaise lapsia kertomaan, kiusaamisesta kertominen ei ole kantelua
- ♥ Havainnoi, ohjaa, rikasta ja osallistu lasten leikkeihin sekä sisällä että ulkona
- ♥ Kirjaa havaintosi ja keskustele oman tiimin kanssa
- ♥ Havainnoi, kertooko lapsen käytös kiusaamisesta
- ♥ Tee yhteistyötä vanhempien kanssa, rohkaise heitä ottamaan yhteyttä
- ♥ Toimi hyvänä esimerkkinä
- ♥ Keskustele lasten kanssa kiusaamisesta ja ystävyyydestä. Lue lasten kanssa erilaisia aihetta käsitteleviä kirjoja

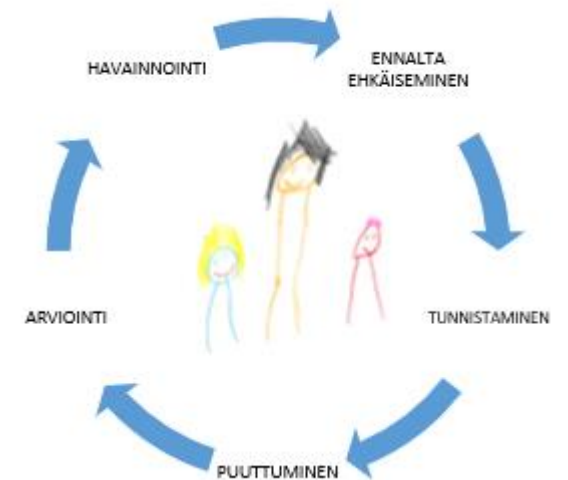

KIUSAAMISEEN PUUTTUMISEN KEINOT JA SEURANTA

Varhaiskasvatuksessa kasvattajan tulee toimia kiusaamista ennaltaehkäisevästi, tunnistaa kiusaaminen, puuttua siihen yhdessä sovituilla tavoilla sekä arvioida ja havainnoida lasta. Kiusaamiseen puuttumisesta keskustellaan aina huoltajien kanssa. Varhaiskasvatuksessa lapset vasta opettelevat sääntöjä, yhteisiä toimintamalleja sekä ryhmässä toimimisen taitoja. He tarvitsevat paljon aikuisen tukea ja ohjausta ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Arvioi jokainen tilanne erikseen: Mieti, onko kyseessä riita vai kiusaaminen?

Kun lapset eivät osaa selvittää ristiriitaa itse tai aikuinen huomaa tilanteessa epäoikeudenmukaista toimintaa, hän menee ohjaamaan ristiriidan selvittelyä. Tilanne rauhoitetaan ja selvitetään kaikkien osapuolten kesken. Tilanteessa huomioidaan lasten iät ja kehitystaso. Ristiriitatilanteissa on tärkeää kuunnella kaikkia osapuolia puolueettomasti ja keskustella, miten asia sovitaan. Aikuinen on aina puolueeton. Jos tilannetta on hoitanut joku muu kuin oman ryhmän aikuinen, tieto välitetään lapsen omaan ryhmään.

Keskustele yhdessä lasten kanssa tapahtuneesta. Mieti lasten kanssa vaihtoehtoisia ratkaisumalleja ja anna heidän valita niistä tilanteeseen sopivimmat. Tee lasten kanssa sopimuksia ja seuraa, kuinka lapset pitävät niistä kiinni. Ohjaa kiusaajaa muuttamaan toimintatapojaan. Muista, että sekä kiusaaja että kiusattu tarvitsevat apua, tukea ja ohjausta.

YHTEISTYÖ VANHEMPIEN KANSSA

Perheiden ja vanhempien rooli kiusaamisen ehkäisyssä on tärkeä. Huolimatta siitä, että kiusaaminen tapahtuu ryhmässä, jossa akuutit tilanteet tulee ratkaista, on kiusaaminen aina myös kodin asia. Kodin kasvatusarvot heijastuvat lapseen ja hänen tapaansa liittyä vertaisryhmään ja toimia siinä. Onnistunut kiusaamisen ehkäisy edellyttää kasvatusyhteistyötä ja yhteistä arvokeskustelua vanhempien ja varhaiskasvatuksen välillä. Vanhemmat tarvitsevat tietoa kiusaamisesta ilmiönä. Vanhempien tietoisuutta ja ymmärrystä voidaan herättää ja lisätä keskusteluissa, vanhempainilloissa ja tiedotteilla.

Varhaiskasvatuksen henkilökunnan on tärkeä kuunnella vanhempia ja ottaa vakavasti heidän huolensa, sillä lapset kertovat usein negatiiviset asiat mieluummin kotona.

Ohjeita ja vinkkejä lasten vanhemmille:

- ♥ Kuuntele ja kysele, millaiset ystävyysuhteet lapsellasi on.
 - ♥ Kutsu lapsesi ystäviä kylään.
 - ♥ Tutustukaa yhdessä uusiin ystäviin kutsumalla heitäkin kylään.
 - ♥ Ole yhteydessä lapsesi ystävien vanhempiin.
 - ♥ Auta lapsesi mukaan pihaleikkeihin.
 - ♥ Osallistu yhteistyöhön päiväkodin kanssa.
 - ♥ Asenteet (Miten lapsen kuullen puhutaan).
 - ♥ Rajat: Lapselle täytyy myös pystyä sanomaan ”ei”.
 - ♥ Kannustus: Lapsi tarvitsee paljon positiivista kannustusta ja vanhemman huomiota!
 - ♥ Jos lapsesi on kiusannut muita, selvitä tilanne. Kiellä syyllistämättä lasta.
 - ♥ Pohdi, millaisia arvoja välität lapsellesi.
-

Liite 1. Jokainen tiimi
täyttää ryhmäkohtaisen
kiusaamisen ehkäisyn
suunnitelman joka syksy ja
se liitetään osaksi
ryhmävasua. Kirjataan
muistiin ryhmäkohtaiset
painopistealueet.

Varhaiskasvatuksen yksikkökohtainen/lapsiryhmäkohtainen kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen
suunnitelma

Toimintavuosi _____

Yksikkö _____

Lapsiryhmä _____

Mitä on riita, mitä on kiusaaminen? Meidän tiimin/yksikön yhteinen näkemys;	Riitoihin ja kiusaamiseen puuttuminen Millaisiin tapauksiin ja miten meidän tiimissä/yksikössä puututaan;
Kiusaamisen ehkäisy Meidän tiimimme/yksikkömme keinot;	Suunnitelman arviointi Meidän tiimimme/yksikkömme arviointipäivämäärät ja arvioinnit kirjattuna;

LÄHTEET

- **Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet (2014)**
 - **Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986)**
 - **OPH: Toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma:**
<https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/toiminnallinen-tasa-arvo-ja-yhdenvertaisuussuunnitelma>
 - **Suomen perustuslaki (731/1999)**
 - **Varhaiskasvatuslaki (540/2018)**
 - **Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2022)**
 - **Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014)**
 - **YK:n lapsen oikeuksien sopimus (1991)**
-